

**Uran-imik p̄iaaneq avammullu tuniniaaneq
pillugit Nunat tamat pisussaaffii pillugit
nalunaarsuutit**

Nunanut allanut tunngasunut ministereqarfik

Imarisai

1. Uran aamma aatsitassarsiornermik ingerlatsineq.....	5
1.1. Uranip atorneqarsinnaaffii.....	5
1.2. Uran-eqarnermit yellow-cake-mut – suleriaatsit nalinginnaasut.....	5
2. Uran-imik paaanermut avammullu tuniniaanermut tunngatillugu nunat tamat maleruagassiaat.....	7
2.1. Siammarterinnginnissaq aamma avammut tuniniaanermik nakkutilliineq.....	8
2.2. Nalunaarusiorneq aamma isumannaallisaanermi iliuutsit (Safeguards).....	9
2.3. Avammut tuniniaaneq pillugu nakkutilliineq.....	11
2.3.1. FN-ip pineqaatissiisarneri sakkunillu tuniniaanermut mattussinerit.....	12
2.3.2. Sillimaniarnermut Siunnersuisooqatigiit aalajangigaat 1540 (2004).....	13
2.3.3. Nuclear Suppliers Group (NSG).....	13
2.3.4. Zangger komiteen.....	14
2.3.5. EU-p naleqqussaanera.....	15
2.4. Isumannaallisaaneq – Peqqissuseq aamma Avatangiisit.....	17
2.4.1. IAEA’p isumannaallisaanermi assigiissaarutai.....	17
2.4.2. EU-mi naleqqussaaneg.....	18
2.4.3. Ikummatissanik atorneqarsimasunik aamma eqqakkanik radioaktiviisunik isumannaatsumik passussineq pillugu nunat tamat akunnerminni ataatsimoorussamik isumaqatigiissutaat (Eqqakkanut isumaqatigiissut).....	18
2.4.4. Atom-imik aallaavilimmik ajutoorneqartillugu imaluunniit qinngornernit ajornartorsiorneqalersillugu ikiorsiinissaq pillugu isumaqatigiissut.....	19
2.4.5. Atomi pillugu isumannaallisaanermut isumaqatigiissut.....	20
2.4.6. Isumaqatigiissut Espoo:.....	20
2.4.7. Aarhus-mi Isumaqatigiissut:.....	21
2.5. Isumannaarinnineq.....	21
2.5.1. Sakkunik piioneerutsitsisartunik sammisaqartunut immikkut naalagaaffiunngitsunut siammarterinnginnissaq pillugu FN’ip Sillimaniarnermi Siunnersuisooqatigiivisa aalajangigaa 1540.....	22
2.5.2. Atortunik atomimik akulinnik tigussaasumik isumannaarnissaat pillugu Isumaqatigiissut isumaqatigiissutillu taassuminnga allannguisut.....	22
2.6. Assartuineq.....	24
2.6.1. Nunakkut assartuineq.....	24
2.6.2. Imaatigut assartuineq.....	24
2.6.3. Timmisartukkut assartuineq.....	25
2.6.1. Qimuttuitsunik assartuineq.....	25

Akuersaanngilluinnarnissamik tunngaviup siuliarinerani piviusunngortitsineq ataatsimut isiginnittumik uran-imik stoffinillu allanik misissuinissamut pīaanissamullu ataatsimut isiginnittumik inerteqquteqartitsinermik kinguneqarsimavoq¹, taamaammallu uran-imik passusaqartarnerup tungaatigut manna tikillugu naalagaaffeqatigiinni politikkivimmik pisariaqartitsineqarsimanani.

Taamaattorli ukiut kingulliunerusut iluanni Kalaallit Nunaanni uran-imik pīaalersinnaaneq pillugu apeqqut qaqeqqinneqarsimavoq, akuersaanngilluinnarnissaq pillugu politikkimik atorunnaarsitsisoqarsinnaanera pillugu oqallinneqarluni. Naalakkersuisut naalakkersuisoqatigiinnermi tunngaviannik 26. marts 2013-imeersumi allassimavoq akuersaanngilluinnarnissamik tunngavik atorunnaarsinneqassasoq. Tamannalu peqqissuseq, pinngortitaq avatangiisillu eqqarsaatigalugit pissasoq.

Kalaallit Nunaanni uran-imik pīaanerup aallartissinnaanerani avammullu tuniniaasoaqalersinnaanerani kingunerisinnaasat pitsaanerpaamik qulaajarnissaasa qulakkeernissaat siunertaralugu kalaallit-danskit ataatsimoorussamik februar 2013-imi suleqatigiissitamik pilersitsisoqarpoq. Suleqatigiissitap siunertaraa uran-imik pīaanissamut avammullu tuniniaanissamut tunngatillugu ajornartorsiutit attuumassuteqartut qulaajarnissaat misissoqqissaarnissaallu – nunanut allanut tunngasuni isumannaallisaanermilu politikkinit eqqarsaatigisassat tungaannut kiisalu nalagaaffiup aningaasarsiorderanut, inatsisitigut suliaasaqarfusinnaasullu tungaasigut kingunerisassat eqqarsaatigalugit, ilaatigut nakkutilliinermi iliuusissat annertusineqarnerunissaannik pisariaqartitsinerup tungaanut.

Atortussanik radioaktiviusunik passussineq nakkutilliinerlu nunat tamat akornanni naleqqussarneqarput, ilaatigut siammarterinnginnissamik suliniutit ilaattut, kiisalu radioactiveqarnerup inunnut uran-imik passussisunut peqqissutsikkut sunniuteqarsinnaanerat kiisalu pinngortitamut avatangiisinullu ajoqutaasumik sunniuteqarnissaannut illersuiniarlugu.

Nunat tamat naleqqussaanerat, uran-imik pīaanerup passussinerullu isumannaatsumik isumagineqarnissaat qulakkeerniarlugu isumaqatigiissutaasimasoq tulliuuttuni nassuiaateqarfigineqassaaq. Sakkunik ikilisaanissamik siammarterinnginnissamillu eqqarsaatigisassat makku pisariaqartitat immikkut pingaartillugit eqqartorneqassapput; avammut tuniniaanermik nakkutilliineq, isumannaallisaaneq, qulakkeerinninnissamik iliuusissat aamma nalunaarusiortarneq kiisalu assartuineq. Tamakku saniatigut peqqissutsimik, pinngortitamik avatangiisinillu illersuinissaq pillugu isumaqatigiissutaasimasuni isumaqatigiissutit maleruagassallu eqqartorneqassallutik.

Nunat tamat maleruagassaat assigiinngitsutigut ilisarnaateqarput, inatsisitigut pisussaaffinnit politikkikkut pituttorsimasumik maleruagassanut siammaqqallutik. Safeguards (Comprehensive Safe Guard Agreements og Additional Protocol) (Annertusakkamik isumannaallisaanermi

---

¹ Tulliuuttuni oqaaseq ”uran” atorneqassaaq ”uran stoffillu allat radioaktiviusut”-nut ataatsimoortumik taaguusiallugu.

iliuusissat pillugit isumaqatigiissutit ilassutitullu piunasaqaatit) pillugu suleqatigiinneq assersuutigalugu inatsisitigut pituttorsimasumik isumaqatigiissutinut tunngaveqarpoq, taamallu sammisami uran-imik pīaanerup tungaanut sammisumik nunat tamat akornanni kingunerisassat arlallit pillugit isumaqatigiissutinik tunngaviit. Akerlianik atom-ip nukinganik isumannaallisaaneq (Safety) aamma qulaakkeerinnineq (Security) kiisalu atom-ip nukinganik teknologiimik siammarterinninnissamik ilitersuutit assigiissaarutillu tunngavigineqarlutik. Tamakku saniatigut nunat tamat akornanni avammut tuniniaanermik nakkutilliinermi oqartussaaneq pillugu annertuumik suleriaaseqartoqarpoq, nunat peqataasut tunisassianik marloqiusamik atorveqarsinnaaneri pillugit avammut tuniniaanermik nakkutilliinissamut imminnut pisussaaffilersimallutik, ima paasillugu; tunisassiat sakkutuujunngitsunit atorveqarsinnaasut, aammattaq sakkutooqarnermi atorveqarsinnaasut imaluunniit sakkunut piuneeutsitsisinnaasunut atatillugu atorveqarsinnaasut (tunisassiat dual-use (marloqiusamik atorveqarsinnaasut)).

Det Internationale Atomenergiagentur (IAEA) atomik nukinganik sammisaqarnerup iluani maleruagassanik assigiissaarutinillu aalajangersaasarnernik kattuffiuvoq pingaarnersaq. Kattuffik qularnaarinninnissutitut atuuppoq kiisalu nunat tamat akornanni isumaqatigiissutit inatsisitigullu isumaqatigiissutit allat tungaanut oqartussaaneermik isumaginnittuulluni pingaarnersaq. IAEA isumannaallisaanermi nakkutilleeriaatsinut akisussaasuvoq, kiisalu uran-imi pīaanerup avammullu tuniniaanermut atatillugu sutigut tamatigut uuttortaanerup nalunaarsuinerullu kiisalu nakkutilliinerup tungaasigut qitiulluinnarluni kiisalu ilaatigut tamakkununnga maleruagassiuussinerup tungaasigut isumannaallisaanerup assartuinerullu tungaasigut.

Nunat tamat akornanni kattuffit susasaqartut allat tassaapput; OECDp Nuclear Energy Agency aamma International Commission on Radiological Protection (ICRP). ICRP sullissiviuvoq arlaannut attuumassuteqanngitsoq, inui qinngornernit ulorianartunut (qinnguartartinnermi qinngornerit aamma qinngornerit radioaktiviusut) illersorniarlugit ilisimatuussutsikkut teknikkillullu pissutsinik tunngaviusunik inassuteqartarnermik ilitersuinermillu 1928-imiilli suliarinnittarsimasoq. ICRP'p inassutigisartagai ilitersuutaalu qinngornernik illersuinissamut IAEA'p maleruagassaminik aamma EU'p innersuussutaannik suliarinninnermi aallaaviusarput, taamaalillunilu sammisamik danskit inatsisiliornerannut aamma aallaaviusarlugit. Tamakku saniatigut nunat tamat kattuffi arlallit IAEA'p maleruagassai tunngavigalugit maleruagassanik pituttorsimaffissanik aalajangersaasarpur. Assersuutigalugu tamatumani atuupput stoffinik radioaktiviusunik imaatigut assartuinerup maleruagassat (IMO), silaannakkut assartuinerup (ICAO) kiisalu aqqusinertigut/qimuttuitsut aqqutaasigut assartuinerup maleruagassat (ADR/RID).

Taamatta Nuclear Security Summit (NSS) pillugu suleriaaseqarpoq, nunat tamat akornanni politikikkut suleriaasiulluni, atomi pillugu qularnaarinninnissaq pillugu nunat tamat akornanni ataatsimeersuarnerup siulliup ingerlanneqarnerani 2010-mi Washington D.C.-mi aallartinneqartoq. Siunertat pingaarnersaat tassaaneruvoq atomi atorlugu pinerliiniarnernit aallerinaateqarnerup pinngitsoortinneqarnissaa.

1. Uran aamma aatsitassarsiornermik ingerlatsineq.

1.1. Uranip atorpeqarsinnaaffii

Saffiugassat aatsitassallu amerlasuut grundstoffinik uran-imik aamma thorium-imik radioaktiviusunik akoqarput. Uran pinngortitami sumiiffippassuarni annikitsuarakkaartunik amerlasuuni nassaassaavoq, nunami, ujaqqani aamma imermi. Saffiugassat aatsitassallu uran-imik akoqartut aningaasarsiuugalugu pīaanissanut tunngaviliisuupput.

Uran aamma uran-imit aatsitassaq pīaariaatsit atorpeqartartut eqqarsaatigalugit tunngavimmikkut grundstoffinit allanit allaanerunngillat. Taama assinganik periutsit saffiugassat aatsitassanit pīarneqartut uran-imik akullit akuiarneqartarneranni atorpeqartartut assigaat, kiisalu saffiugassatut aatsitassanit allanit pīaasarnermi atorpeqartartut assigalugit.

Akerlianik uran grundstoffinit allanit radioaktivimik akoqarnermigut marloqiusamillu (sakkutuujunnginnermit aamma sakkutooqarnermit) atorpeqartarnermigut allaassuteqarpoq. Tamanna avatangīsinut, peqqissutsimut isumannaallisaanermullu sunniuteqarsinnaanera ilimanaateqarpoq, tamatumalu kingunerissallugu uran-imit aatsitassamik pīaaneq suleriaatsip immikkoortuini tamani immikkut ittumik sillimaniarnermut malittarisassanik pisariaqartitsilluni.

Uran atom-itortumik ikummatissat kaavīiaartinneqarnerannit ilaasinnaavoq², sakkutuujunnginnermit atorpeqarsinnaanerata saniatigut aammattaq sakkutooqarnermi assigiinngitsutigut atorpeqarsinnaagami. Nunarsuarmi uran-ip pīarneqarsimasup annertunersaa nukissamik innaallagiartortumik tunisassiornermut atomi atorlugu nukissiorfinni atorpeqartarpoq. Uran-ili taannarpiaq pitsaassusiata sunniuteqaataa qaffassangaatsiarneratigut sakkutuuni atomi atorlugu sakkuni atorpeqarsinnaavoq, aqqartartuni atom-imik ingerlatilinni ingerlatsissutigut, taamattaarlu uran assersuutigalugu aallaasit imassaanni ilulissatut atorpeqarsinnaavoq kiisalu qamutit sisammik illersuutaannik suliarinninnermut atorpeqarsinnaalluni.

Uran-ip atorpeqarfissarinngisaanut atorpeqannginnissaa qulakkeernissaa eqqarsaatigalugu unamminartuuvoq suleriaatsit inuinnaat uran-imik atuinerannut ilaasut, periutsini amerlasuuni sakkutooqarnermi atuinermut eqqaanarsinaasunut tikkuussisinnaapput. Taamaamat sakkutuujunnginnermit atorpeqarnerani allaat pīaanermi periutsini alloriarnerni tamani passussinissamut nakkutilliinissamullu pīumasaqaatit immikkut ittut atorpeqartariaqarput.

1.2. Uran-eqarnermit yellow-cake-mut – suleriaatsit nalinginnaasut

---

² Ikummatissat atom-imik akullit (atom-itortut) ingerlaartinneranni atom-ip nukinganik tunisassiornermut ingerlatat tamaasa eqqarsaatigalugit ataatsimut taaguutaavoq, tassalu aatsitassanik uran-imik akoqartunik pīaanermit nukissiorfiit atom-ip nukinganik ingerlaatillit atorunnaarsinneqarnerannut kiisalu eqqakkat radioaktiviusut naggataatigut toqqorsimatinnissaannut (Taamaattorli ikummatissat ingerlaartinneqarneranni nassuiaat Kalaallit Nunaata apeqquuserpaa, taamaammallu annertunerusumik nassuiaateqarfigineqarmissaa pisariaqarluni).

Uran-eqassutsit assigiinngitsut nunap sannaani avatangiisini assigiinngitsuni nassaassaapput, nalinginnaasumillu assigiinngitsunik takussaaneqariaaseqarlutik, taamaammallu p̃iaariaatsit assigiinngitsut pingasut (3) atorpeqartarlutik:

- a) open-pit (p̃iaaffik ammaannartoq, assersuutigalugu ujaqqivinnut assingusog),
- b) nunap iluani aatsitassarsiornermik ingerlatsineq, aamma
- c) nunap iluani sumiiffimmi ungasianit p̃iaaneq (inuttaqartitsinani).

Uran pissusissamisoortumik pinngortitamiittoq 99 pct. sinnerlugu uranimik akoqarpoq, atom-itut oqimaassuseqarluni 238, taaneqartarluni uran-238, aamma uran 1 pct. ataatilaarlugu atom-itut oqimaassusilik 235, taaneqartarluni uran-235. Uran-235 qaqutigooortuusoq nukissiorfinni atom-imik ingerlatalinni aamma sakkuni atom-imik akoqartuni atorpeqartarpoq. Uran uran-isiorfinni p̃iarneqartartoq, pingaarnertut taamaatsillugu atorpeqarsinnaangilaq, nukissiorfinni atom-itortuni imaluunniit sakkuni atom-itortuni atorpeqarsinnaanani.

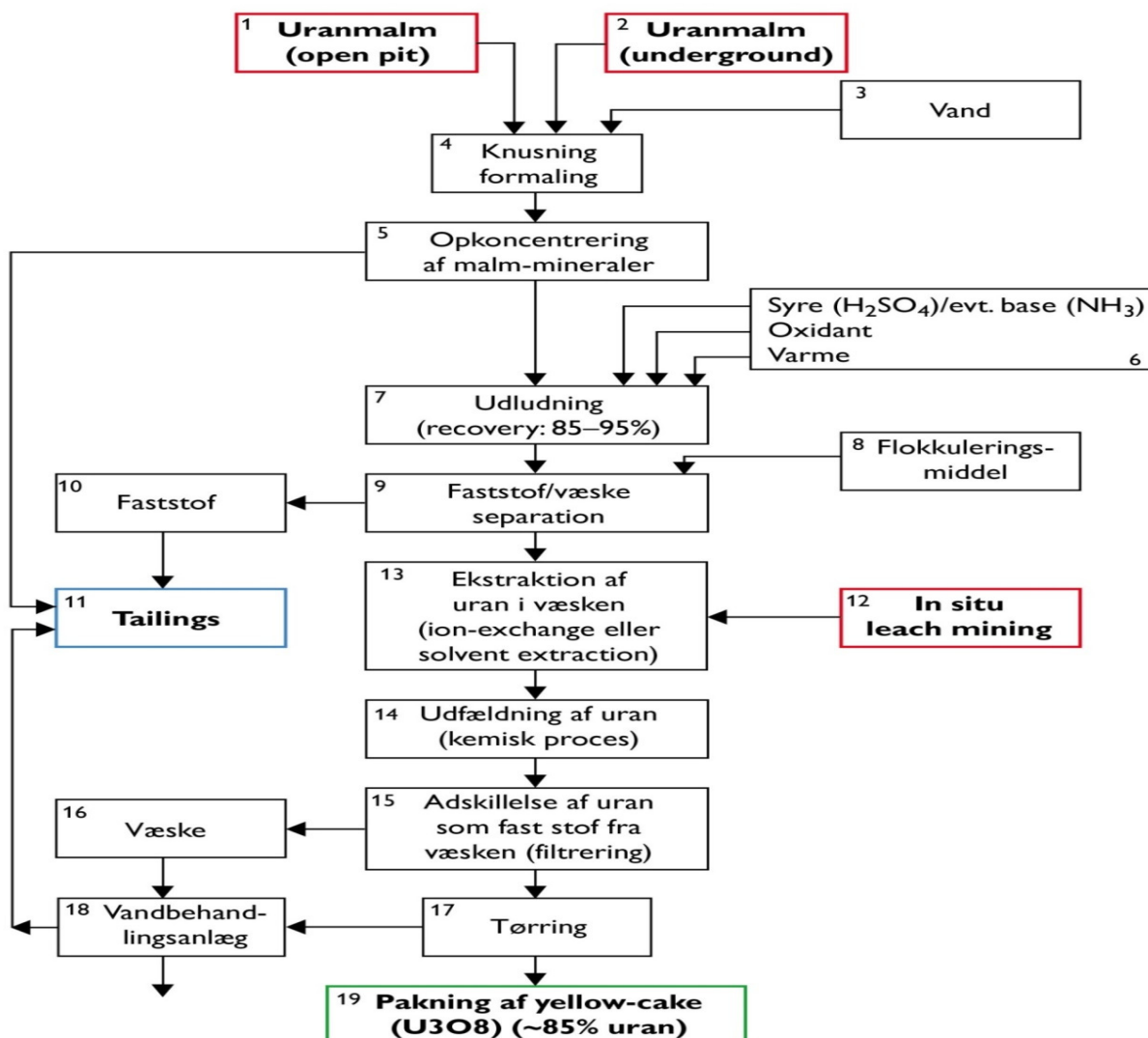
Aatsitassap p̃iaagassap annertussusia, nunap qaavanit appasissusia, uran-ip akoqassusia aamma p̃iaakkap saffiugassatigut katiterneqarnera p̃isuusummik p̃isuusummut allanngorartuuvoq, aatsitassallu p̃iarneqarnerani teknologiimut atorpeqartumut, uran-illu qanoq annertutigisup immikkoortiterneqarnissaanut pingaaruteqarlunarluni. Tamannalu uran-eqarfiup aalajangersimasup akilersinnaassusianut ataatsimut isigalugu pingaaruteqarluni. Taamaammatt aatsitassap akuiarneqarneranit p̃isuussutinut ataasiakkaanut yellow-cake³ -mut tunisassianngornissaani alloriarnerit tamarmik immikkorluinnaq ilusilersorneqartarput.

Yellowcake-mik tunisassiornermut ingerlaaseq pillugu titartakkami ataani takutinneqartumi ingerlaatsit nalinginnaasut uran-imik aatsitassamit yellowcake-mik pilersitsinissamut atuuttut takutinneqarput:

---

³ Uran oxid sequtseqqissaagaq (UO₄ imaluunniit U₃O₈), aatsitassamik uran-imiit uran-imut saffiugassanngortinnissaanut akuaariaatsimi piffissap ingerlanerani akunniliullugu ilaatinneqartartoq.

Produktion af yellow-cake princip skitse

2. Uran-imik píaanermut avammullu tuniniaanermut tunngatillugu nunat tamat maleruagassiaat

Kapitalimi matumani nunat tamat tulluussaani pingaarnertit nassuiaateqarfigineqarput, uran-imik píaaneq passussinerlu isumannaatsumik nassuiarneqarsinnaasumillu isumagineqarnissaat qulakkeerniarlugit suliarineqarsimasut. Taamaammatt sakkussakillisaanermi siammarterinnginnissamullu eqqarsaatigisassat eqqartorneqarput, pisariaqartinneqartut makku immikkut pingaarnertut sammineqarlutik; avammut tuniniaanermik nakkutilliineq, isumannaallisaaneq, qularnaarinninnissamut iliuitsit aamma nalunaarusiortarneq kiisalu assartuineq.

2.1. Siammarterinnginnissaq aamma avammut tuniniaanermik nakkutilliineq

Atom-itortunik sammisaqarnermi nunarsuaq tamakkerlugu sakkussakillisaanermi siammarterinnginnissamillu suliniut uani tunngavilersorneqarpoq; ”Sakkut atom-itortut pillugit siammarterinnginnissaq pillugu isumaqatigiissut” (NPT), sakkunik atom-itortunik pigisaqartut pigisaqanngitsullu akornanni sukumiisumik naapiffeqarnerannik takutitsisuuvoq. Isumaqatigiissut ’sukanik’ pingasunik tunngaveqarpoq, tassaasut 1) sakkunik atom-itortunik nunat pissaanilissuit atom-itortunik sakkussakillisaanissaannut pisussaaffii; 2) sakkunik atom-itortunik siammarterinissaq pinngitsoortinniarlugu kikkut tamarmik pisussaaffii, kiisalu 3) teknologii atomi tunngavigalugu eqqisseqatigiilluni atuinissamut kikkulluunniit pisinnaatitaaffii. NPT nunanit tamanit atsiorneqarsimavoq, nunat makku kisimik atsioqataasimanatik; Pakistan, Indien, Israel aamma Nordkorea.

NPT IAEA-mi aqunneqarpoq, teknologii atomi tunngavigalugu sakkutuujunngitsunit atorneqarnissaanik siuarsaanermik suliaqartoq, kiisalu eqqissisimasumik atorneqarnissaa pillugu uppersaasarnermik, kiisalu siammarterinnginnissamut nunat pisussaaffimminnik eqquutsitsinersut uppersaasallugu. Nalornisoqassatillugu suliat IAEA’p aqutsisoqatigiivinit tunniunneqartarput kiisalu FN’ip sillimaniarnermut siunnersuisooqatigiivinit tunniunneqarsinnaallutittaaq. Naalagaaffittut NPT-mut peqataasutut IAEA-mullu ilaasortaasutut naalagaaffeqatigiit taamaalillutik nunat tamat pisussaaffiinnik arlalinnik malitsitsisussaapput, atortut radioaktiviisut isumannaatsumik passunneqarnissaat qulakkeerniarlugu.

Taamattaq isumaqatigiissut CTBAT pigineqarpoq (Comprehensive Nuclear Test-Ban Treaty) (Atom-mik misileraalluni qartitsinissamut inerteqquteqarneq pillugu annertusakkamik isumaqatigiissut), taassuma imaralugu atom-imik misileraallunik qartitsinissamut inerteqqutiginilluinnarneq. Isumaqatigiissut atsiorneqarnissaminut 1996-imili ammaassiffigineqarpoq, sulilu atuutilersimanani.

Isumaqatigiissutip naalagaaffiit peqataasut pisussaaffilerpai sakkunik atom-itortunik misileraalluni qartitsinissamut imaluunniit allatut atom-imik qartitsinerit suulluunniit inerteqqutaallutik, kiisalu qartitsinernut taamaattunut peqataanissaminnut imaluunniit kaammattuinnissaminnut ingalassimassallutik. Isumaqatigiissut nunarsuaq tamakkerlugu uppersaariaatsimik pilersitsinermik kinguneqarpoq, tassani nunat tamat nakkutilleeriaasiannik imaqarluni, takuniaariaatsimik imaqarluni, sumiiffimmuut misissuiartortoqarsinnaalluni kiisalu iliuutsit tatigeqatigiinnermik pilersitsisut.

Isumaqatigiissummut atatillugu kattuffimmik pilersitsineqarpoq, CTBTO, isumaqatigiissutip maleruagassaannik eqquutsitsineqarnissaannik isumaginnittuusooq, tamakkununga ilaallutik nunarsuaq tamakkerlugu uppersaariaaseqarnermik inerisaaneq. Kalaallit Nunaanni uuttuutiniq CTBTO-nik marlunnik inissiisoqarsimavoq.

Siammarterinnginnissamut isumaqatigiissutit taakkulu Danmarkimut aamma Kalaallit Nunaannut atuuttuuneri

Isumaqatigiissutip taaguutaa	DK-mut atuunera	Kalaallit Nunaannut atuunera
Non-proliferation Treaty (NPT)	Aap	Aap
Comprehensive Test Ban Treaty	Aap	Aap
Partial Test Ban Treaty 1963	Aap	Aap

2.2. Nalunaarusiorneq aamma isumannaallisaanermi iliuutsit (Safeguards)

Safeguards-ip aqutseriaasiani pineqarput atortut atom-imik akullit pillugit pissutsillu allat ikummatissat atom-itortut kaaviiartinneqarnerisa inerisarneqarnerannut pingaarutillit pillugit IAEA-mik paasissutissanik paarlaateqatigiittarneq. Safeguard-ip iluani sammisani nalunaarusiortarneq oqartussatullu akisussaaffiit pillugit pisussaaffiit qitiutinneqarput. Tamanna pillugu nalunaarusiortaneq kiisalu oqartussanik akisussaasunik pilersitsinissamut inatsisitigut pituttorsimasunik piunasaqaatinik kinguneqarpoq. Tamakkuli saniatigut naleqqiussilluni nunanut ikittuinnarnik piunasaqaateqartoqarpoq, atom-imik ingerlataqarnermi taamaallaat uran-imik piianeq kisimi pineqarluni.

IAEA'p "Comprehensive Safeguards Agreement" ("Isumannaallisaanermi annertusakkamik isumaqatigiissut") tassaavoq isumaqatigiissutit IAEA'p naalagaaffiillu ataasiakkaat imaluunniit nunat ataatsimoortut akornanni isumaqataaffigineqarsimasut pillugit suleriaaseq, soorlu EURATOM eqqarsaatigalugu taamaattoqartoq. (Agreement of 5 April 1973 between the non-nuclearweapon States of EURATOM, EURATOM and the IAEA (INFCIRC/193) (Naalagaaffiit EUROTOM-imut ilaasut atom-itortunik sakkuuteqanngitsut, EURATOM aamma IAEA'p akornanni isumaqatigiissutaat 5. april 1973-imeersoq (INFCIRC/193).

Eurotom pillugu isumaqatigiissutit aamma Europami Aningaasarsiornermi Suleqatigiiffik (EØF) – ataatsimut taaguuteqartut "Rom-imi isumaqatigiissutit" – 25. marts 1957-imi atsiorneqarput atuutsinneqalerlutillu 1. april 1958-imi. Isumaqatigiissutit Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab (EKSF) (Europami Aamaarsuit Sisallu pillugit suleqatigiiffik) ilaasortanit atsiorneqarput. Ukioq 1965-imi kattunnissaq pillugu isumaqatigiissut, Fusionstraktaten, atsiorneqarpoq, taamaalillunilu suleqatigiiffiit pingasuusut sullissivimminnik tamakkiisumik kattutsitsillutik. Ullumikkut EU'p sullissivii Eurotom-imik aqutsisuupput, Eurotom-imullu ilaasortat tassaallutik naalagaaffiit EU-mut ilaasortaasut. EU ilutigalugu Eurotom inuttut inatsisitigut namminersortuuvoq.

Kallaallit Nunaat danskit naalagaaffeqatigiannut ilaasutut suleqatigiissunut taakkununnga pingasunut, Euratom, EØF aamma EKSF, Danmarkip 1. januar 1973-imi ilaasortanngorneranut atatillugu ilaasortanngorpoq. Taamaalilluni Kalaallit Nunaat 1. februar 1985 tikillugu ukiuni 12-imi Euratom pillugu isumaqatigiissummut ilaatinneqarpoq, taamani Kalalallit Nunaat isumasiulluni innuttaasunik taasititsererneramik suleqatigiissunit pingasuusunit tunuarnerata tungaanut.

Naalagaaffiit tamarmik safeguards-imik isumaqatigiissuteqassallutik pisussaaffeqarput, sakkutuujunngitsut atomi pillugu pilersaarutaat eqqarsaatigalugit, taamallu IAEA uppernarsaariaatsinik uuttueriaatsinillu annertuunik inerisaasimalluni. Tamakku saniatigut nunat

ilaasortaasut piunasaqaatitut ilassummik isumaqatigiissummik taaneqartoq aqqutigalugu pingaarutilimmik annertusakkamik nakkutilliisinnaatitsinermik IAEA tunisinnaavaat. Piunasaqaatitut ilassummik isumaqatigiissut (Protocol Additional to the Agreement between the Government of the Kingdom of Denmark and the International Atomic Energy Agency for the Application of Safeguards in Connection with the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons) (Sakkut atom-itortut siammarterneqannginnissaannut atatillugu isumannaallisanaanermi ilassutitut piunasaqaat pillugu Kunneqarfimmi Danmarkimi naalakkersuisut aamma International Atomic Energy Agency'p akornanni isumaqatigiissut) 2013-imi martsii qaammat Kalaallit Nunaat ilanngutsillugu annertusitinneqarpoq.

Nunat atom-itortunik sakkuuteqanngitsut, IAEA'p isumaqatigiissusioriaasiinik atsiorsimasut, nunat pineqartut tigussaasumik atortorissaarutiminut ikummatissat atom-itortut kaaviaartinnerani tapertaasut immikkoortuinut tamanut IAEA'p nakkutilliisuisa isertinneqarnissaat pillugu ilisimatitsissuteqassallutik pisussaaitaallutik. Tamakkununga ilaapput aatsitassarsiorfiit atortorissaarutillu ikummatissanik akuiaanermut pitsaassutsimillu qaaffassaaffiusut. Atortut atom-itortut allanut ingerlateqqinneqannginnissaat IAEA-mut qulakkeerinnitsitsisarlu, tunisassiarineqartussat naatsorsuutigisat pillugit IAEA ilisimatinneqassaaq.

Ilassutitut piunasaqaat sammisamut nutaamut annertusitinneqarpat, naalagaaffik nalunaarusiamik siullermik suliarinnissalluni pisussaaffeqarpoq, atsiorneqarneranit ullut 180-it qaangiutinnginnerini, tassalu ulloq 22. september 2013 nallertinnagu. Nalunaarusiaq uani paasisutissiissutissat piunasaqaatinik imaqassaaq; ilassutitut piunasaqaatit Tillægsprotokollen-ip Artikelia 2.a.(i), (iii), (iv), (v), (vi)(a), (vii) og (x), kiisalu Artikel 2.b.(i).

Naalagaaffinnut IAEA'mik safeguards pillugu isumaqatigiissutinik tamakkiisunik akuerinnissimasunut pisussaaffiit makkuupput:

- Atortut, atortorissaarutit ingerlatallu atom-imut attuumassuteqartut pillugit IAEA-mut paasisutissiissutiginissaat
- IAEA nakkutilliinissamut siunertanut isersinnaatinnissaa kiisalu atortorissaarutit ilusilersornerini paasisutissat pillugit uppersaasinnaanerinit periarfissillugit
- Safeguards pillugu isumaqatigiissutinik atuutsitsilernerimi IAEA-mik suleqateqarneq
- Atortunik atom-imik akoqartunik nunami namminerimi naatsorsuusioriaatsimik nakkutilleeriaatsimillu pilersitsineq aserfallatsaaliuinerlu
- Nakkutilliartortussat toqqakkat isersinnaatinnissaannut akuersineq, pisariaqassappallu nunamut isernissaannut akuersissummik tunillugit
- Ikummatissat atom-itortut ingerlaarnerannut atatillugu, atortut atom-itortut tassani atorineqanngiffiini, ilisimatusarnikkut ineriartortitsinikkullu ingerlatat pillugit IAEA-mut nalunaarutiginnittarnissaq
- Atortunut atom-imik akoqanngitsunut avammut tunisinermut tunngatillugu qaammatit pingasukkaarlugit nalunaarutiginnittarneq kiisalu atortunik taamaattunik avammut tunisisoqarsimassappat apeqqutinik akissuteqartarneq
- Atortunik atom-imik akoqartunik pigisaqarnissamut akuersissummik tunniussineq.

Safeguards pillugu isumaqatigiissutit taakkulu Danmarkimut aamma Kalaallit Nunaannut atuuttussaatinneqarnerat

Isumaqatigiissutit taaguutaa	DK-mut atuuppoq	Kal. Nun. atuuppoq
Atortut atom-imik akoqartut sakkunik atom-itortunik imaluunniit qaartartunik atom-imik akoqartunik allanik sanaartornissamut atorineqarnissaannut pinngitsoortitsinnissaq siunertaralugu Danmarkip IAEA-mik isumaqatigiissutaa (Comprehensive Safeguards Agreement (CSA) (INFCIRC/176))	Naamik IAEA aamma EURATOM akornanni isumaqatigiissummit taarserneqarsimavoq	Aap
Atortut atom-imik akoqartut sakkunik atom-itortunik imaluunniit qaartartunik atom-imik akoqartunik allanik sanaartornissamut atorineqarnissaannut pinngitsoortitsinnissaq siunertaralugu IAEA'p aamma EURATOM'ip akornanni isumaqatigiissut (INFCIRC/193)	Aap	Naamik
Safeguards pillugu ilassutitut piunasaqaateqarluni Danmarkip aamma IAEA'p akornanni isumaqatigiissut (Kalaallit Nunaat sinnerlugu)	Naamik IAEA aamma EURATOM akornanni isumaqatigiissummit	Aap
Naalagaaffiit atom-itortunik sakuuteqanngitsut pillugit Safeguards pillugu ilassutitut piunasaqaateqarluni IAEA'p aamma EURATOM'ip akornanni isumaqatigiissut (Danmark sinnerlugu)	Aap	Naamik

2.3. Avammut tuniniaaneq pillugu nakkutilliineq

Avammut tuniniaanermut nakkutilliineq nunani tamani suleqatigiissuteqarfiuvoq, tassani tunisassianik aamma teknologiimik mianernartunik avammut tuniniaanermi pissarsisussaangitsunit pissarsiaritinneqarnissaat pinngitsoortinniarlugu qulakkeerinninnissaq siunertarineqarluni, taamaalilluni sakkunik annertuumik piuneeqarsitsisartunik inerisaanermut imaluunniit siammerterinermut imaluunniit nunanut nunarsuup tamarmiusup isumannaatsuuneranut imaluunniit patajaatsuuneranut aarlerinartorsioortitsisinnaasunut avammut tunineqarnissaannut pinngitsoortitseqataasinnaalluni. Avammut tuniniaanermik nakkutilliinermi oqartussaasut sisamaapput, tamarmik immikkoorlutik tunisassiat teknologiillu sorliit avammut tuniniaanermi nakkutilliinermut ilaatinneqassanersut, taamaalillunilu avammut tuniniarneqarnissaannut akuersissummik pissarsiffigissallugit piunasaqaateqassanersut pillugit isumaqatigiinninniuteqartut nalunaarsuutinillu suliarinnittarlutik. Avammut tuniniaanermik nakkutilliinermi oqartussaasut sisamat makkuupput: Nuclear Suppliers' Group (NSG), Australien Gruppen, Wassenaar aamma Missile Technology Control Regime (MTCR). Taakku saniatigut Zangger Komiteen nioqutissanik atom-imik akulinnik avammut tuniniaanermi nunat tamat suleqatigiinneranni peqataasuvoq attuumassuteqarlunnartoq.

Avammut tuniniaanermi nakkutilliinermi aaqqiissutit immikkut pingaaruteqarput, uran-imik avammut tuniniaaneq inatsisinik eqquutsisumik siunertaqarnissaannut qulakkeerinnittussaasut, taamaalilluni atomi pillugu pilersaarutit peqquserluutaasut inerisarnissaannut atorineqannginnissaannik qulakkeerinnittuullutik. Ataani Nuclear Suppliers

Group, NSG (takuuk immikkoortoq 2.3.3.), aamma Zangger Komiteen-ip suleqatigiinnerat pisussaaffeqarnerallu erseqqinnerusumik nassuiarneqarpoq, uran-imut tunngatillugu avammut tuniniaanermi nakkutilliinermik isumaginninnermi immikkut susassa qarfiulluinnartutut nalilerneqarpoq. Sakkunik piioneerutsilluinnartartunik, suliarinninnermi atortunik atortunillu tamakkuninnga tunngasunik avammut tuniniaanermi nakkutilliinermut atatillugu FN'ip taasinikkut amerlanerussuteqartumik ataatsimut aalajangigaat 1540 malillugu pisussaaffiit taamattaq nassuiaaffineqarput.

Danskit atuutsitsilersarnerat EU-mi peqqussutit aqutugalugit isumagineqartarpoq, immikkoortoq 2.3.5-imi nassuiarneqartutut. Danskit imaluunniit EU'p inatsisaannut Kalaallit Nunaata ilaatinneqannginnerani pissutsinik allannguisitsissanngilaq, tassalu avammut tuniniaanermi nakkutilliisutut oqartussat ataanni nunat tamat pissussaaffiit Kalaallit Nunaat ilaatinneqarmat, tassanilu Kalaallit Nunaannut atuuttussanik immikkut nangaassuteqartoqarnani.

2.3.1. FN-ip pineqaatissiisarneri sakkunillu tuniniaanermut mattussinerit

FN'imi isumaqatigiissutit eqqisseqatigiinnissamik illersuinnermut, eqqisseqatigiinnermik uniuinissamut aamma saassussiniarluni iliornissanut aarlerinaateqartunut pinngitsoortitsiniarnerit sillimaffiginialugit aalajangersakkanik ima qarput (FN-ip isumaqatigiissutaani kapitali VII). Eqqisseqatigiinnermut aallerinaatinik pisoqartillugu Sillimaniarnermut Siunnersuisooqatigiit aalajangersinnaapput, sillimaniarnermi aalajangersakkat suut aalajangerneqassanersut, sillimaniarnermilu aalajangersakkat taamaattut aallartinneqarnissaat pillugu naalagaaffiit FN'imut ilaasortat kaammattorneqassallutik.

Taamaalilluni Sillimaniarnermut Siunnersuisooqatigiit isumaqatigiissummik akuersissuteqarneq aqutugalugu nunap inuiaat akornanni eqqisseqatigiinnerannik isumannaatsuunerannillu aallerisaarisut tungaannut sakkunik tuniniaaffiginissaannut mattussinermik atuutsitsilersinnaapput. Isumaqatigiissutit taamaattut naalagaaffinnut FN'imut ilaasortaasunut inatsisitigut pituttuiffiupput, ima paasineqassalluni inuiaat inatsisisaasigut nunaminni eqqartuussinermi inatsiseqarnermikkut sakkunik tuniniaanissamut mattussineq piviusunngortissallugu eqquutsissallugu pisussaaffeqarlutik.

Sillimaniarnermut Siunnersuisooqatigiit Nordkorea-mut (isumaqatigiissut 1695 aamma 1718) aamma Iran-imut (isumaqatigiissut 1696, 1737, 1747, 1803 aamma 1929) sakkunik atom-itortunik pilersaarutaannut aamma raket-inik igeriuttakkanut teknologiimik pilersuinissamut inerteqqusiinermikkut NSG'p aamma Missile Technology Control Regime'ip maleruagassaat atornerisigut inerteqqusiinermik eqquutsisinnissaannut pisussaaffilerpaat, taamaalillunilu avammut tuniniaanermut nakkutilliinermik oqartussat oqartussaaffiit sakkortusaatitsillutik.

FN'ip pineqaatissiisarneri sakkunillu tuniniaanermut mattussinerit, FN'ip Sillimaniarnermut Siunnersuisooqatigiivinit aalajangerneqarsimasut, Danmarkimut aamma Kalaallit Nunaannut atuupput.

2.3.2. Sillimaniarnermut Siunnersuisooqatigiit aalajangigaat 1540 (2004)

FN'ip Sillimaniarnermut Siunnersuisooqatigiata aalajangigaa 1540 naalagaaffinnik tamanik makkuninnga nakkutilliinermik iliuseqarnissaannut piviusunngortitsinissaannut eqquutsitsinissaannullu pisussaaffiliivovq; sakkut piioneerutsitsisartut, suliarinneriaatsit atortullu tamakkununnga attuumassuteqartut kiisalu nunanut allanut ingerlatitseqqinnissat pillugit nakkutilliinissaannut, tamakkununnga ilaallutik avammut tuniniaanernik nakkutilliinerit aqcutigalugit kiisalu nassuissanik aqquusaartunik nakkutilliinerit kiisalu suliffeqarfinnik nassiussanik isumaginnittartunik nakkutilliinerit aqcutigalugit. Aalajangersakkat tamakku qulaani immikkoortoq 2.3.1-imi taaneqartutut inuiaat inatsisiisigut pisussaaffiliipput.

Aalajangigaq malillugu naalagaaffiit ilaasortaasut sakkunik piioneerutsitsisartunik siammarterinissaq akiorniarlugu nunap nammineq suliniutini pillugit – aalajangigaq malillugu – komité-mut Sillimaniarnermut Siunnersuisooqatigiit ataanni pilersinneqarsimasumut nalunaarusiornissaminnut pisussaaffeqarput: ”1540-komité”, tassani sillimaniarnermut siunnersuisooqatigiinnut ilaasortat 15-iusut tamarmik peqataaffigisaanni. Tassunga sakkussaq pingaaruteqartoq tassaavoq 1540-komité’p nunat ataasiakkaat namminnerminni aalajangikkamik eqquutsitsinissartik pillugu nalunaarusiaasa misissornissaat.

Sillimaniarnermut Siunnersuisooqatigiit aalajangigaat 1540 Danmarkimut aamma Kalaallit Nunaannut atuuppoq.

2.3.3. Nuclear Suppliers Group (NSG)

Nuclear Suppliers’ Group (NSG) nunat 48-t kattuffigaat, tassani atortunik atom-imik akulinnik aamma teknologiumik atortunillu tassunga attuumassuteqartunik avammut tuniniaaneq nunanut sakkunik atom-itortunik peqarnissaannut akuerineqanngitsunut siammarterinissamut kinguneqannginnissaa, ilutigitillugulu nunap nammineq niuenera suleqatigeneralu tulluannigsumik annikillisinneqarluni kinguneqannginnissaa qulakkeerniarlugu siunertarinqarluni. Siunertamut tassunga suleqatigiit makku pillugit nakkutilliinermut nalunaarsuutunik aamma maleruagassanik marluinnik pilersitsisimapput; nioqcutissanik atom-imik akoqartunik tuniniaaneq (NSG part 1) aamma nioqcutissat marloqiusamik atornerqarsinnaasut atom-ip nukinganut attuumassuteqarput (NSG part 2). Maleruagassat nunap nammineq inatsisiliornera aqcutigalugu nunanit ilaasortaasunit atuutsinneqalissapput, akuttunngitsumillu nutarterneqartassallutik.

Uran-imit saffugassat NSG’p nalunaarsuutaanni arlaanniluunniit ilannguneqarsimanngillat. Akerlianik ilaatigut uran pinngortitami pissusissamisoortumik nassaassaasoq aamma yellowcake NSG part 1-imi nalunaarsugaavoq – aallarnisaanissamut nalunaarsuiffimmik taaneqartartoq, triggerliste, NSG-mi nioqcutissanut mianernarnerpaanut tunngassuteqartut. Uran-imit saffugassat annertunerusumik suliareqqinneqarsimasut nunap avammut tuniniassallugit aalajangiuppagit, assersuutigalugu yellowcake, NSG’p maleruagassai malillugit aamma IAEA malillugu pisussaaffinnik arlalinnik immikkut ittunik kinguneqartitsissaaq.

Taamaalilluni nioqcutissat aallarnisaanissamut nalunaarsuiffimmiittut immikkut ittunik arlalinnik piumasaqaatitaqarput, avammut tuniniaanissamut akuersissummik

tunniussineqartillugu eqqumaffigineqartartussat. Ilaatigut naalakkersuisutigut pisortatigoortumik qularnaveeqqutinik pissarsineqassaaq (government assurance) nioqqutissat sakkunik piioneerutsitsisartunik siammarterinermet kinguneqassanngitsut, naalagaaffik pissarsisussaaq eqqumaffigineqassalluni, taanna nunat pissaanillit tallimat sakkunik atom-imik akoqartunik pigisaqartussatut akuerisaasunut ilaangippat, IAEA-mik isumaqatigiissusiortoqassaaq, atortut radioaktive-mik akoqartut taamaallaat eqqissisimanermi siunertanut atorneqartussaasut, kiisalu nunamit pissarsisumit isumaqatigiissutinik qularnaveeqqutinillu pigisaqartoqassalluni assigiissaarutit akuerisaasut tunngavigalugit nioqqutissat / tunisassiorneq tigussaasumik illersorneqassasut.

NSG'p part 2-ata imarivai atortorissaarutit, atortut aamma teknologi marloqiusamik atorneqarsinnaasut nalunaarsorneqarnerat, avammut taamaallaat tuniniarneqarsinnaasut nuna pissarsisoq qularnaveeqqummik isumaginissimappat, tamakku sakkutooqarnermi siunertanut atorneqartussaangitsut, atorneqarnerallu IAEA'p nakkutilliinikkut aaqqiussutaannik (comprehensive safeguards), imaluunniit akisussaaffik taanna IAEA'p isumagiunnaarsimappagu, kissaatiginninnginnermi utertitsinissaaq pillugu safeguards-imik taaneqartartumik malitsitsissasut. Maleruagassani aamma piumasaaqataavoq, atortoq/teknologi/atortorissaarut pineqartoq nuna aallaaviusoq akuersissuteqaqqaartinnagut nunamut allamut tunineqaqqinnginnissaa pillugu nunap avammut tuniniaasuusup qulakkiissagaa, kiisalu nunami pissarsisuusumi tillinniarnissamut aamma inatsisinik unioqqutitsilluni niuerutiginninnissamut sunniuteqartumik tigussaasumik illersuinissamut iliuusissanik atuutsitsissasooq.

NSG'p maleruagassai aammattaq siammarterinnginnissamik tunngavinnik pingaarnernik ima qarput, suleqatigiinnit 1994-imi akuerineqartunik. Taanna taaneqartarpoq immikkut piumasaaq catch-all (tamaasa pissarsiaralugit), atortorissaarutinik, atortunik aamma teknologimik nakkutilliinissamik nalunaarsuutitut tapertaasooq. Tunngaviup catch-all-ip kinguneraa nioqqutissanik atom-imik akoqartunik nalunaarsorneqarsimanngitsunik avammut tuniniaanissamut akuersissummik qinnuteqartoqarnissaa, nioqqutissat sakkunik atom-imik akoqartunik ineriartortitsinissamut atatillugu atorneqartussaasut ilisimasaqarfigigaanni imaluunniit pasitsaassaqarsimagaanni. Taama pisoqartillugu avammut tuniniaanissaaq avammut tuniniaanermi nakkutilliinermik oqartussaasut itigartitsissallutik pisussaaffeqarput.

Nunat NSG't avammut tuniniaanissamik itigartitsisimaneq pillugu sunniuteqartumik sulariaatsip qulakkeernissaa siunertaralugu imminni nammineq nalunaarusioriaaseqarput, taamaalilluni avammut tuniniaaneq taama assingusooq akuerineqarsinnaanersoq aalajangiissagaangamik tamatumani nunat allat eqqarsaatigisinnaallugit.

Nuclear Suppliers Group (NSG) aqputigalugu naleqqussaaneq Danmarkimut aamma Kalaallit Nunaannut atuuppoq.

2.3.4. Zangger komiteen

Zangger Komiteen 1971-imi pilersinneqarpoq atom-imut tunngasunik pilersuisunut pisortatigoortuunngitsumik isumasioqatigiiffittut, avammut tuniniaasarneq pillugu siammarterinnginnissamik isumaqatigiissutip aalajangersagaanut tunngasut pillugit kiisalu

nioqqutissanik atom-imik akulinnik avammut tuniniaanermut IAEA'p safeguards-imik atuinera pillugu nassuiaatissatut apeqqutit oqallisigineqartarnissaat siunertaralugu. Aalajangersimasutut qitiutinneqartarpoq atortorissaarutinik atortunillu avammut tuniniaasarnermik nakkutilliisarnermi malinnitsitsisussaasut naalagaaffiit NPT-mut peqataasut paasiniaasarnerni ikiortarnissaat.

Nioqqutissat atom-imik akullit, nunanut siammarterinnginnissamik isumaqatigiisummik akuersisimannngitsunut immikkorluinnaq nakkutilliinermi aaqiissutit malillugit taamaallaat tuniniaaffigineqarsinnaasut pillugit nalunaarsuummik Zannger Komité 1974-imi pilersitsivoq. Nalunaarsuut NSG'p aallarnisaanissamut nalunaarsuutaata, triggerlist-ip, assigaa, tak. immikkoortoq 2.3.3.

Tunisassiat nakkutilliiffigineqartut pillugit assersuutissat tassaapput plutonium, uran kiisalu atom-ip nukinganik nukissiorfinnut atortut atortussanullu ikkussuutassatut kingoraartissat kiisalu uran-ip pitsaasusianik qaffassaassutissatut atortorissaarutit. Atortunik avammut tuniniaanissamut atatillugu nakkutilliisarnermi nalunaarsuutit nunat peqataasut komitép tungaanut pisussaaffii ataani nalunaarsorneqarput. Nunat avammut tuniniaasut makkua nakkutigisassavaat,

- Atortorissaarutit sakkutooqarnermi atomi pillugu pilersaarutinut atorineqaaqunnginneri
- Nuna pissarsisoq atom-i atorlugu pissaaneqarfunngitsaq safeguards-ip suleriaasia aqputigalugu IAEA-p nakkutilliineranik malinnitsitsisussaasoq
- Atortorissaarutit nunanut IAEA-p safeguards-iinik malitsitsisussaannngitsunut tuniniaqqinneqannnginnissaat

Zannger Komitép naleqqussaanera Danmarkimut aamma Kalaallit Nunaannut atuuppoq.

2.3.5. EU-p naleqqussaanera

Nioqqutissat marloqiusamik atorineqarsinnaasut avammut tuniniarneqarnissaannik nakkutilliinerup tungaanut nunat pisussaaffii EU'p marloqiusamik atuineq pillugu peqqussutaanit nr. 428/2009-mit Danmarkimi naleqqussarneqarput. Peqqussut inatsisitigut Danmarkimut toqqaannartumik sunniuteqarpoq, kisianni Kalaallit Nunaannut taamaannani. Peqqussutip ilaatigut siunertara naalagaaffiit ilaasortaasut, nunat nunarsuarmioqatigiit isumaqatigiisutaannik akuersinermikkut imaluunniit siammarterinnginnissamut aamma avammut tuniniaanermi nakkutilliisutut oqartussaasuini ilaasortaasut, nunat tamat pisussaaffiinik eqquutsitsisinnaalernissaannut ikiorserniarlugit, tak. qulaani allassimasut. EU'p nakkutilliinermi nalunaarsuutaata, peqqussummut ilassutitut ilaatinneqartoq, taamaalilluni avammut tuniniaanermi nakkutilliisutut oqartussat sisamaasut nakkutilliinermi nalunaarsuutaannik ataatsimoortunik imaqarpoq. Stoffit radioaktiviusut (pinngortitamik pissusissamisoortumik uran, uran sakkukillisinneqarsimasoq, thorium, yellowcake il.il.), NGS'ip nakkutilliinermi nalunaarsuutaanit aallaaveqartut, taamaalillutik nakkutilliinermi nalunaarsuutini allassimapput, taamaalillutillu avammut tuniniarneqassagunik siumut akuersissuteqarfigineqarnissaat pisariaqartinneqarluni. Tamakku saniatigut peqqussutip "catch-all" (tamaasa pissarsiaralugit) taaneqartumik aajangersagai kinguneqassapput, tunisassianik marluinnik atorineqarsinnaasunik, nakkutilliinermi nalunaarsuutini taaneqarsimannngitsut, avammut tuniniarnissaannut akuersissummik

qinnuteqartoqassasoq, tunisassiat sakkunik piuneerutitsisinnaasunik imaluunniit raket-inik igeriuttakkanik tamakkunungalu atatillugu inerisaanissamut imaluunniit tunisassiornissamut atorneqartussaasut, imaluunniit nunami nunat tamat akornanni sakkunik tuniniaaffigineqarnissaanut mattunneqarsimasunik aalajangiiffigineqarsimasumut sakkutooqarnermi atorneqarnissaannut naatsorsuutaasut pillugit ilisimasaqartoqarpat imaluunniit ilisimannittoqarpat avammut tuniniarnissaannut akuersissummik tunineqarnissamik qinnuteqartoqassasoq piumasaqaataalluni.

Tamakku saniatigut peqqussut, suliffeqarfinnik nassiussuineramik isumaginnittartunik aamma nassiussat aqqusaartut nakkutilliiffigineqarnissaat pillugu aalajangersakkanik imaqarpoq, tamakku pillugit FN'ip Sillimaniarnermut Siunnersuisooqatigiivisa isumaqatigiissutaat 1540 (2004) malillugu pisussaaffinnik eqquutsitsiniarluni suliaavoq.

Ukioq 2000-imi EU Ataatsimut Iliuseqarfissamik akuersissuteqarpoq, sakkutooqarnermi pissutsit ilaannut atatillugu teknikki atorlugu ikiorneqarluni nakkutilliinissaq pillugu inaarutaasumik atorneqarsinnaatinnera akueralugu. EU'p Ataatsimut Iliuseqarfissaata inerteqqusiinissaq kinguneraa imaluunniit EU'p avataani teknikkikkut ikiorserneqarnissaq pillugu akuersissuteqarnissaq pisariaqartinneqassalluni, teknikkikkut ikiorneqarneq sakkunik piuneerutitsisartunik inerisaanermut atatillugu atorneqartussaasoq ilisimaneqarpat imaluunniit tungavissaqartumik pasitsaassineqarpat. Ataatsimut Iliuseqarfissaq Danmarkimi piginnaatitsissut pillugu danskit inatsisaanni atuutsinneqarpoq (LBK nr. 635 af 9. juni 2011) teknikkikkut ikiorneqarnissamut inerteqqutaassutaasoq.

Tamakku saniatigut Iran-imut, Syrien-imut aamma Nordkorea-mut avammut tuniniaanermut atatillugu iliuusissat immikkut ittumik sakkortusisat EU-mi akuerineqarsimapput. Tassani peqqussut pineqartoq tassaavoq, danskit inatsisilerineranni imaaliillaannartumik atuutsinneqartoq. Iran-imut tungatillugu atuuppoq, nioqqutissat suulluunniit marloqiusamik atorneqarsinnaasut pillugit nakkutilliinermi nalunaarsuutiniittut tamangajalluinnaasa avammut tuniniarneqarnissaannut inerteqqutaammata. Tamatumani aamma stoffit radioaktivusut pineqarput. Tamakku saniatigut nioqqutissat Iran-iliartussat arlallit amerlanerusut (nioqqutissat marloqiusamik atorneqarsinnaasut aamma marloqiusamik atorneqarsinnaanngitsut) Iran-imut tuniniassallugit inerteqqutaapput.

EU'p naleqqusaanera Danmarkimut atuuppoq, kisianni Kalaallit Nunaannut atuutsinneqarnani.

Avammut tuniniaanermi nakkutilliinermi oqartussaaffiit taakkulu Danmarkimut aamma Kalaallit Nunaannut atuutsinneqarneri

Isumaqatigiissutip taaguutaa	DK-mut atuuppoq	Kal. Nun. atuuppoq
FN-ip pineqaatissiissutai	Aap	Aap
Sillimaniarnermi Siunnersuisooqatigiit isumaqatigiissutaat 1540	Aap	Aap
NSG (1993-imi NSG London Guidelines-imik nutarterineq)	Aap	Aap
Wassenaar Arrangementet, MTCR, Australien Gruppen	Aap	Aap
Zanggerkomitéen	Aap	Aap
EU-p Peqqussutaa nr. 428/2009	Aap	Naamik

EU-p pineqaatissiusutai	Ja	Naamik
-------------------------	----	--------

2.4. Isumannaallisaaneq – Peqqissuseq aamma Avatangiisit

Isumannaallisaaneq avatangiisinik illersuinissamut ("environmental impact"), sulisut qinngorfigitinneqarnissaannut illersorneqarnissaannullu aallaavittut atuuppoq.

Saffiugassanik uran-eqartunik piianermit pitsaassusianillu pitsanngorsaaniissamut atatillugu, uran saffiugassanik kemiskiusumik avissaartitsisarnermut atatillugu, kingornalu eqqakkat radioaktiviisut pilersinneqarsimasut passunneqartarnerat pillugu nunanut tamanut inassuteqaatinik pisussaaffeqartitanillu imaqarput.

IAEA'p inassutigaa periarfissaq "life-cycle" (atuuffiata ingerlaarfia) aqqiissutigineqassasoq (ima paasillugu; suleriaaseq tamakkerlugu, uran-ip piiarneqarneranit eqqakkat radioaktiviisut inaarutaasumik passunneqarneri angullugit). Qinngorfigitinneqarnissamut illersuinissamik sammisaqarnermi eqqakkat pillugit isumaqatigiissut aamma IAEA'p isumannaallisaanermi assigiissaarutai pineqarnerupput, aammali UNECE'p ESPO- aamma Århus-imi isumaqatigiissutaat tassani aamma tulluarsinnaallutik.

IAEA'p tungaanit nalilernerqarpoq, isumannaallisaanermi apeqqut uran-imik piianerup aallartinneqarnerani siulliit ilaattut saaffiginnissutaasassasoq. Ilaatigut tassani pineqarput piianeq, toqqorsimatitsineq, assartuineq kingusinnerusukkullu aatsitassarsiorfimmik matusineq. IAEA'p tungaanit ataatsimut isiginnittumik inassutigineqarpoq, nuna uran-imik piianerup aallartinnissaa sioqqullugu avatangiisinut aamma qinngornernut tunngasut il.il. pillugit aallaavittut misissuineramik suliarinnissasoq⁴.

2.4.1. IAEA'p isumannaallisaanermi assigiissaarutai

IAEA'p isumannaallisaanermi assigiissaarutai (General Safety Requirements og Specific Safety Guides) pituttorsimaffiunngillat, ullumikkulli nunat tamat akornanni "pitsaasumik ileqqoqarnertut" isigineqarsinnaasunut aallaaviullutik. Isumannaallisaanermi assigiissaarutit nunap qinngorfigitinneqarnissamut illersuineramik sammisaqarnermi nunap inatsisitigut oqartussaanerullu attaveqaataanut siuarsaalluni uuttuinermit, benchmarking⁵ aamma nunat tamat nalilersuisarnerannut peer reviews⁶ tunngavimmik pilersitsisuullutik.

Isumannaallisaanermi assigiissaarutit nunap qinngorfigitinnissamut illersueriaasianut eqqarsaatigisassat tamaasa atuuffigaat, assersuutigalugulu imaritinneqarlutik inatsisitigut piumasqaatit, oqartussat, qinngornerit aallaaviinut akisussaasuusut, qinngorfigitinnerup

⁴ Base-line tassaavoq assersuutigalugu nunap sannaatigut uumassusilinnillu paasissutissat attuumassuteqartut tamarmik suliffissuaqarnermi pilersaarutit sioqqullugit misissorneqartussat.

⁵ Benchmarking isumaqarpoq IAEA'p isumannaallisaanermi assigiissaarutaat nunat tamarmik siunniussanut aalajangersimasunut uuttuutit saqqummiussisagaangamik atorsinnaasaat, nunat ataasiakkaat oqartussaasa nunaminni qinngornernut avatangiisinullu isumannaallisaanermi sammisaqarnerminni siunniussaminnik oqaasertalersuinerminni atorsinnaasaat. Taannattaq nunat akornanni siuariartornerit assersuussisinnaanerminni pitsaanerusumik periarfissiisaaq.

⁶ Internationale peer reviews tassaavoq, nunap isumannaallisaanermi assigiissarutini nalilersussagaangagit (ilaallutik attaveqaatitigut aamma oqartussatigut periutsit nalilersuinerit) IAEA-mit salliuullugu nunamit allamit isumagineqartut.

annertussusianut killissarititaasut aamma annertussutsinik nakkutiginninneq, sulisunik, innuttaasunik aamma avatangisunik illersuineq.

Aatsitassarsiornermi ingerlatanut allanut assersuussinermi peqqissuseq nakkutilliinerlu eqqarsaatigalugit uran-imik aatsitassarsiorfimmumut malittarisassat immikkut sakkortusiat nalinginnaasumik atuutsinneqarput. Naalagaaffiit IAEA'p maleruagassai Safety Fundamentals-it nalinginnaasumik atortarpaat kiisalu nunap inatsisiminut tunngavissatut tassunga ilaasoq Safety Guides atortarlugit.

2.4.2. EU-mi naleqqussaaneq

Euratom-imi isumaqatigiisummi Artikel 30 malillugu aarlerinartunut atom-imik aallaaveqartumik qinngornernut attuumassuteqartunut innuttaasut sulisartullu peqqissusiinik illersuiniarluni tunngaviusumik malittarisassanik atuutsitsisoqartussaavoq. Tamanna, aarlerinartunut atom-imik aallaaveqartumik qinngornernut attuumassuteqartunut innuttaasut sulisartullu peqqissusiinik illersuiniarluni tunngaviusumik malittarisassanik tunngaviusumik isumannaallisaanermi malittarisassanik aalajangersaaneq pillugu Siunnersuisooqatigiit maleruagassiaat direktiv nr. 96/29/Euratom 13. maj 1996-imeersoq aqutigalugu pisimavoq, aamma taaneqartartoq EU'p qinngorfigitinnissamut illersuinerlut maleruagassiaa. Qinngorfigitinnissamut illersuinerlut maleruagassat makku pillugit maleruagassanik tapertaqartinneqarsimavoq; nakorsarneqarnermi qinngorfigitinneq pillugu (97/43/Eurotam), qinngorfigitinneqarnissamik aarlerinartartoqartillugu innuttaasunik paasisitsiniaaneq pillugu (2003/122/Euratom), sulisartut avataaneersut pillugit (90/641/Euratom), qinngornerit aallaavii annertuumik sakkortussuseqartut pillugit (2003/122/Euratom) kiisalu stoffinik radioaktiviussunik nunat ilaasortaasut akornanni ingerlatitseqqittarneq pillugu peqqussut (93/1493/Euratom). Tamakkununga ilassutitut atom-ip tungaanut isumannaallisaaneq pillugu maleruagassanik iluarsineqarsimavoq (2009/71/Euratom), eqqakkat radioaktiviussut pillugit maleruagassat (2011/70/Euratom) aamma eqqakkanik radioaktiviussunik ingerlatitseqqinneq pillugu maleruagassat (2006/117/Euratom).

EU-mi naleqqussaanerit Danmarkimut atuupput, kisianni Kalaallit Nunaannut atuutsinneqarnatik.

2.4.3. Ikummatissanik atorneqarsimasunik aamma eqqakkanik radioaktiviussunik isumannaatsumik passussineq pillugu nunat tamat akunnerminni ataatsimoorussamik isumaqatigiissutaat (Eqqakkanut isumaqatigiissut)

Ikummatissanik atorneqarsimasunik aamma eqqakkanik radioaktiviussunik isumannaatsumik passussineq pillugu nunat tamat akunnerminni ataatsimoorussamik isumaqatigiissutaat (Joint Convention on the Safety of Spent Fuel Management and on the Safety of Radioactive Waste Management af 1997).

Isumaqatigiissutip ”incitements”-konvention-imik taaneqartup (kaammattueqatigiilluni isumaqatigiissut) siunertaraa ikummatissanik atorneqarsimasunik eqqakkanillu radioaktiviussunik

passussinerup iluani nunarsuaq tamakkerlugu isumannaallisaanermi qaffasissutsip annertuup anguneqarnissaa atatiinnarneqarnissaalu. Tamanna pissaaq nunani ataasiakkaani pitsanngorsaatiniq aqqiissutit pitsanngorsarnerisigut aamma nunat ataasiakkaat killiffik pillugu nalunaarusianik suliarinninnerat aqutigalugu nunat tamat suleqatigiinneri aqutigalugit kiisalu ukiut pingasukkaarlugit nalilersuilluni ataatsimiittarnerit aqutigalugit, nunat ataasiakkaat nalunaarusiaat aamma unammilligassaat eqqartorneqarlutik kiisalu nunat ataasiakkaat ikummatissanik atornerqarsimasunik passussisarnerini nukittuffigisaat kiisalu eqqakkat radioaktiviuserup suussuserneqartassallutik.

Isumaqatigiissut Danmarkip 9. februar 1998-imi atsiorpaa. Danmarkip akuersinermini allakkiani toqqortuisartumut toqqorsimatilerpaa 3. september 1999-imi, tassaasoq IAEA'p generalsekretæria.

Eqqakkanut Isumaqatigiissut Naalagaaffeqatigiit atuutsitsilerneranni Kalaallit Nunaat ilanngunneqanngilaq, Kalaallit Nunaallu ilanngutsillugu aamma annertusarneqarsinnaalluni. Eqqakkanut isumaqatigiissummi allassimavoq, aallaavittut eqqakkat stoffit radioaktiviuserup pingortitami pissusissamisoorumik nassaassaasunik imaqtartut ilanngunneqanngitsut, eqqakkat ikummatissat ingerlaarneranni atom-imik akoqtartunit aallaaveqanngippata ⁷.

Isumaqatigiissut nunanit 25-iniit akuersissutigineqareerluni, akuerineqareerluni imaluunniit akuersarneqareerluni 18. juni 2001-imi atuutsinneqalerpoq.

2.4.4. Atom-imik aallaavilimmik ajutoorneqartillugu imaluunniit qinngornernit ajornartorsiorneqalersillugu ikiorsiinissaq pillugu isumaqatigiissut

Atom-imik aallaavilimmik ajutoorneqartillugu imaluunniit qinngornernit ajornartorsiorneqalersillugu ikiorsiinissaq pillugu isumaqatigiissut (Atom-imik aallaavilimmik ajutoorneqartillugu imaluunniit qinngornernit ajornartorsiorneqalersillugu ikiorsiinissaq pillugu isumaqatigiissut pillugu Det Internationale Atomenergiagentur-ip isumaqatigiissutaa pillugu inatsisip Danmarkip atuutsitsilernerani (inatsit nr. 464 ulloq 17/06/2008-meersoq). Isumaqatigiissutit siunertaa tassaavoq atom-imik aallaavilimmik ajutoorneqartillugu imaluunniit qinngornernit ajornartorsiorneqalersillugu nunat tamat ataqtigiissaarluakkamik pilertortumik suleqatigiinnissaannut sinaakktissanik pilersitsinissaq. Naalagaaffiit isumaqatigiissuteqarsimasut IAEA-mut, isumaqatigiissummut atuutsitsisoq, ”nalunaarutiginnissapput isumalluutit suut taama pisoqartillugu ikiorsiinissamut pisariaqtinneqartut pillugit taama pisoqarneranut atatillugu pissarsiaritinneqarsinnaasut pillugit. Ikiuineq naalagaaffinnut isumaqatigiissuteqarsimasunut qinnuteqartunut (sinaakktissatut) piumasqaatit erseqqinnerusumik paasissutissiissutigalugit tunniunneqassaaq.

---

⁷ Ikummatissat atomitortut atornerini ingerlaarfik atomip nukinganik nukissiornermik tunisassiornermut atatillugu ingerlatanut tamanut taaguutaasoq, tassalu pusuussutit uranillip piarnerannit nukissiorfiup atomimik ingerlatillip matunissaanut aamma eqqakkat radioaktiviuserup inaarutaasumik toqqorsimatinnissaasa tungaannut. (Taamaattorli ikummatissat atornerini ingerlaarfiup nassuiarneqarnera Kalaallit Nunaata apeqquuserpaa, annertunerusumillu paasisaqarfigineqarnissaa sammineqarallassalluni)

Isumaqatigiissut Danmarkip september 1986-imi atsiorpaa, akuersissuteqarnerminilu najoqqutani isumaqatigiissummik atuutsitsisumut IAEA-mut september 2008-mi tunniullugu, taassumalu kingorna isumaqatigiissut 2008-mi oktobarimi Danmarkimut atuutilerluni. Akuersissuteqarnermi najoqqutami allassimavoq isumaqatigiissut Kalaallit Nunaannut imaluunniit Savalimmiunut atuutissanngitsoq.

2.4.5. Atomi pillugu isumannaallisaanermut isumaqatigiissut

Isumaqatigiissutip siunertaa tassaavoq nukissiorfinnik atom-imik ingerlatilinnik ingerlatsinermut sanaartornermullu atatillugu isumannaallisaanerup siuarsarnissaa, atomi pillugu isumannaallisaanerup qaffasissusia annertuup anguneratigut atatiinnarneratigullu, sanaartugaq atomitortoq (nukissiorfik atomimik ingerlatalik) qinngornerni ajutoorfiusinnaaneranut sunniuteqartumik illersuinerimik pilersitsinikkut atatitsiinnarnikkullu, kiisalu ajutoornerit illuatungilerniarlugit, qinngornikkut kinguneqartitsisinnaasut kiisalu kingunerisat taamaattut pilissagaluarpata annikillisarnerisigut.

Naalagaaffik isumaqatigiissuteqarsimasoq nammineq atomitortumik sanaartugaateqaraluarpat (nukissiorfik atomimik ingerlatalik) sanaartugaateqanngikkaluarpaalluunniit, naalagaaffik atomi pillugu upalungaarsimanermik isumaginnissimassaaq, naalagaaffik nunani allani sanaartukkanik atomimik ingerlatalinnut atatillugu arlerinaatinut tulluussarsimasunik, atomilu pillugu upalungaarsimaneq taanna akuttunngitsumik misilerarneqartassalluni.

Isumaqatigiissut Danmarkip 1994-imi septembarimi atsiorpaa "isumaqataanerminilu najoqqutani" ("akuersineq") isumaqatigiissummik atuutsitsisumut IAEA-mut november 1998-imi tunniullugu, taassumalu kingorna isumaqatigiissut februar 1999-imi Danmarkimut atuutilerluni. (Isumaqataanermi najoqqutaq allaffissornikkut tassaagunarpoq "akuersissuteqarneq").

Isumaqataanermut najoqqutami allassimavoq isumaqatigiissut Kalaallit Nunaannut (aamma Savalimmiunut) atuutissanngitsoq. Isumaqatigiissut Kalaallit Nunaannut atuutinngilaq.

2.4.6. Isumaqatigiissut Espoo:

Nunat killeqarfii akimorlugit avatangiisinut sunniutinik naliliisarneq pillugu isumaqatigiissut (The Convention on environmental Impact Assessment in a Transboundary Context (EIA Convention), UNECE, 1991) (Isumaqatigiissut Espoo-konventionen), ingerlatat aalajangersimasut piffissami pilersaarusiortusumi siusissukkut avatangiisinut sunniuteqaatissat nalilersussallugit peqataasunut pisussaaffiliivoq. Tamatuma saniatigut nunat peqataasut pilersaarutit annertuut taamaasa eqqarsaatigineqartut pillugit nunat peqataasut imminnut isumasioqatigiittarnissaannut isumaqatigiissut ataatsimut isiginnittumik pisussaaffiliinernik aalajangersagaqarpoq, pilersaarut nunat killeqarfii akimorlugit avatangiisinut malunnaatilimmik ajoqusiinikkut sunniuteqarsinnaasutut isumaqarfigineqarpat.

Isumaqatigiissut 10. september 1997-imi atuutsinneqalersoq Danmarkimit atsiorneqarpoq ulloq 26. februar 1991-imi, akuerineqarlunilu 14. marts 1997-imi. Isumaqatigiissut Kalaallit Nunaannut atuuppoq.

2.4.7. Aarhus-mi Isumaqatigiissut:

Avatangiisinik sammisaqarnermi paasissutissanik pissarsisinnaaneq pillugu, aalajangiinissamut ingerlaatsimi innuttaasut tamat peqataatinneqartarnissaat pillugu kiisalu maalaaruteqarsinnaaneq pillugu kiisalu eqqartuussivikkut aalajangiisarnerit pillugit isumaqatigiissut (The UNECE Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters, (1998)). Isumaqatigiissutip siunertaraa avatangiisinik sammisaqarnermi innuttaasut pisinnaatitaaffiik qulakkeerinninnissaq. Isumaqatigiissut nunanit 35-nit 25. juni 1998-imi atsiorneqarsimasoq, ulloq 30. oktober 2001-imi atuutsinneqalerpoq. Isumaqatigiissut Kalaallit Nunaannut atuutinngilaq.

Isumannaallisaanermut, peqqissusermut avatangiisinullu Isumaqatigiissutit taakkulu Danmarkimut aamma Kalaallit Nunaannut atuutsinneri

Isumaqatigisisutip taaguutaa	DK-mut atuuppoq	Kal. Nun. atuuppoq
Atomimut isumannaallisaaneq pillugu Isumaqatigiissut	Aap	Nej
Eqqakkat pillugit isumaqatigiissut	Aap	Nej
Atomimik ajutoorneqartillugu qinngornermillu ajornartorsiorneqartillugu ikiorsiisarneq pillugu isumaqatigiissut	Aap	Aap
Isumaqatigiissut Espoo	Aap	Aap
Århus-imi isumaqatigiissut	Aap	Aap

Isumannaallisaanermi nakkutilliisutut oqartussaasut taakkulu Danmarkimut aamma Kalaallit Nunaannut atuutsinneri

Isumaqatigisisutip taaguutaa	DK-mut atuuppoq	Kal. Nun. atuuppoq
Qinngornernut illersuinissaq pillugu Euratom-ip maleruagassai	Aap	Naamik
Atomimut illersuinissaq pillugu Euratom-ip maleruagassai	Aap	Naamik
Eqqakkat radioaktivusut pillugit Euratom-ip maleruagassai	Aap	Naamik
IAEA Safety Fundamentals	Aap, "pitsaasumik ileqqoqarneq" nassuiarpaa	Aap, "pitsaasumik ileqqoqarneq" nassuiarpaa
IAEA Safety Requirements	Aap, "pitsaasumik ileqqoqarneq" nassuiarpaa	Aap, "pitsaasumik ileqqoqarneq" nassuiarpaa
IAEA Safety Guides	Aap, "pitsaasumik ileqqoqarneq" nassuiarpaa	Aap, "pitsaasumik ileqqoqarneq" nassuiarpaa

2.5. Isumannaarinninneq

Isumannaarinninnermi pingaartumik atomi atorlugu pinerliiniarnernut taakkunangalu sioorassuteqarnerit pillugit aarlerinaatit pillugit eqqarsaatigisassat pingarnertut atuutsinneqarput, ilaatigut atortut uran-imik akoqartut toqqorsimatinnerannut, assartorneqarnerannut passunneqarnerannullu atatillugu. Ataatsimut isiginnittumik piffissani siullerni aarlerinaatit killeqartuusutut nalilerneqarput: misussinerit, aatsitassarsiorfimmik ingerlatsineq aamma aatsitassatut piiakkanik sequtserineq, taamaammallu piffissap "yellow cake-p" aallartinneranit ilanngullugulu apeqqut immikkut attuumassuteqarpoq.

2.5.1. Sakkunik piioneerutsitsisartunik sammisaqartunut immikkut naalagaaffiunngitsunut siammarterinnginnissaq pillugu FN'ip Sillimaniarnermi Siunnersuisooqatigiivisa aalajangigaa 1540

Uran-imik piiaanermi/sammisaqarnermi isumannaallisaanermi eqqarsaatigisassat pillugit nunat tamat naleqqussaanerat sammisaavoq nutaajungaatsiarloq. FN'ip Sillimanianarnermi Siunnersuisooqatigiivi sakkunik piioneerutsitsisartunik sammisaqartunut immikkut naalagaaffiunngitsunut siammarterinnginnissaq pillugu aalajangigaaq 1540 taasinnikkut akerliliinertaqanngitsumik ulloq 28. april 2004-mi akuerineqarpoq. Aalajangikkap inuiaat inatsisaasigut pituttorsimatitsisuusup ilaatigut aalajangerpaa sakkunik piioneerutsitsisartunik (sakkut atomitortut, kemiskiusut aamma uumassuseqartunit aallaavillit) sammisaartunut naalagaaffiunngitsunut siammarterineq nunarsuarmioqatigiit eqqissisimaqatigiinnerannik isumannaatsuunerannillu sioranartumik aarlerinartorsiortitsisuusooq. Sillimaniarnermut Siunnersuisooqatigiit komitép piginnaatinneqarnerat ukioq 2021-p tungaanut piffissamut ukiunut qulinut sivitsorneqarnissaa ulloq 21. april 2011-mi aalajangiuppaa.

Aalajangigaaq malillugu tamannarpiaq tunngavigalugu naalagaaffiit tamarmik nunaminni inatsimmik akuersissapput eqqutsitsillutillu, sammisaqartut naalagaaffiunngitsut, ilaallutik pinerliiniat, sakkunik piioneerutsitsisartunik pissarsisinnaanerinik inerteqqusillutik, ilaatigut atortut atom-imik akoqartut tigussaasumik isumannaarnissaannik qulakkeerinninnerit aqutigalugit.

Taamattaq aalajangikkap naalagaaffiit tamaasa pisussaaffilerpai nunaminni nakkutilliinermi iliuusissanik piviusunngortitsissasut eqquutsitsisasullu, sakkut taamaattut unioqqutitsinikkut siammartinneqarnissaasa pinngitsoortinnissaat siunertaralugu. Avammut tuniniaanermi Nakkutilliineq pillugu immikkoortoq 2.3. ataaniittoq takuuk.

Sillimaniarnermut Siunnersuisooqatigiit aalajangigaaq 1540 Danmarkimut aamma Kalaallit Nunaannut atuuppoq.

2.5.2. Atortunik atomimik akulinnik tigussaasumik isumannaarnissaat pillugu Isumaqatigiissut isumaqatigiissutillu taassuminnga allannguisut

Atortunik atomimik akoqartunik tigussaasumik isumannaarinninnissaq pillugu isumaqatigiissutip (The Convention on the Physical Protection of Nuclear Material(1980)) qulakkeerinnissalluni siunertaraa, atortut atomimik akullit, sakkunik / qaartartut atortuinik pilersitsinermut atatillugu atorpeqarsinnaasut, ”susassaqqanngitsunut” pissarsiaritinneqarnissaannut illersorneqarnissaat. Isumaqatigiissut malillugu naalagaaffiit akuersisimasut ilaatigut qulakkiissavaat, atortut taamaattut assartornerisa (nunarsuaq tamakkerlugu) nalaanni tigussaasumik isumannaarneqarsimassasut.

Isumaqatigiissut Kalaallit Nunaannut atuuppoq; Isumaqatigiissut Danmarkip juni 1980-imi atsiorpaa, akuersinermilu najoqqutaq isumaqatigiissummik isumaginnittumut IAEA-mut september 1991-imi tunniullugu, taassumalu kingorna isumaqatigiissut ulloq 6. oktober 1991-imi Danmarkimut aamma Kalaallit Nunaannut atuutilerluni.

Isumaqatigiissutip taassumalu allannguutaasa saniatigut, atortunik atomimik akulinnik tigussaasumik isumannaarneqarnissaat IAEA-mi, "Nuclear Security Recommendations on Physical Protection of Nuclear Material and Nuclear Facilities" IAEA'p inassutigisai 2005-imeersut aallaavigalugit sulissutigineqarsimavoq.

Inassutigisat assersuutigalugu tillinniarnissat, anngiortumik eqqussuinissat aamma aseruilluni pinerliinerit pinngitsoortinniarneri eqqarsaatigalugit isumannaarinermi iliuusissat pillugit ilitsersuutaapput, IAEA'p tigussaasumik illersuinissaq pillugu isumaqatigiissutip saniatigut ingerlaavartumik nassiussuuttagai.

Piffissap ingerlanerani isumaqatigiissutip aamma inassutigisat nassiussuunneqarsimasut akornanni imminnut tulluutinngitsutut allanngoriartorneri tunngavigalugit nunat aallartitaat 2005-imi juli qaammat ataatsimeersuarnerminni isumaqatigiissutip allannguutaa imminnut pissarsiaritippaat – taaneqarluni "amendment" (pitsanngorsarlugu allannguuteqartitsineq). Taamaalilluni isumaqatigiissutip allannguutaa annertuumik ullormi atuuttumi ilitsersuutit/inassutigisat inatsisilerinermik sammisaqarnikkut atuutsinneqalerlutik.

Isumaqatigiissutip allannguutaa pingaartumik atuutsinneqarfissaani immikkut annertusineqarpoq nunagisami atortunik atomimik akoqartunik atuineq, toqqorsimatitsineq aamma assartuineq kiisalu atortut atomimik akoqartut sanaartukkallu aseruilluni pinerliiniarfigineqarnissaannut isumannaarneqarnissaat ilanngutsinneqarlutik.

Tamakku saniatigut isumaqatigiissut allanngortinneqartoq atortunik atomimik akoqartunik sanaartukkanillu atomimik ingerlatalinnik tigussaasumik isumannaarneqarnissaannut tunngavittut aallaaviit 12-it saniatigut immikkut ilanngunneqarput, kisianni tigussaasumik isumannaarinissamut pisariaqartitsineq eqqarsaatigalugu tunngaviusumik immikkoortiterinerit qangaanerusutut isikkoqarluinnarput, atortut atomimik akoqartut qaartartuliornermut tulluassusii tunngavigalugit. Tamakku tunngavigalugit immikkoortiterineri atortut atomimik akoqartut aseruilluni pinerliiniarnermut illersorneqarnissaat siunertaralugu qinngorneqarnerisigut piginnaasaqarfii eqqarsaatigineqassapput.

Malugeqquneqassaaq isumaqatigiissutip allanngortinneqarnera suli atuutsinneqalinngimmat, naalagaaffiit isumaqatigiissutip ataani ilaasortaasut naammaginartumik amerlassuseqartut allannguut suli akuerisimangimmassuk. "Isumaqatigiissutip allanngortinneqarnera" Danmarkip naalagaaffeqatigiit sinnerlugit akuerisimavaa Kalaallit Nunaat sillimaffigalugu, akuersinermilu najoqqutaq Danmarkip tunniutereersimavaa.

Isumannaarinermut isumaqatigiissutit taakkulu Danmarkimut aamma Kalaallit Nunaannut atuutsinneri

Isumaqatigisisutip taaguutaa	DK-mut atuuppoq	Kal. Nun. atuuppoq
Sillimaniarnermut Siunnersuisooqatigiit aalajangigaat 1540	Aap	Aap
Atortut atomimik akoeqartut tigussaasumik isumannaarnissaat pillugu isumaqatigiissut	Aap	Aap
Atortut atomimik akoeqartut tigussaasumik	Aap	Naamik, Kal. Nun.

isumannaarnissaat allannguut	pillugu	isumaqatigiissummut	(suli atuutilinngilaq)	sillimaffigalugu
---------------------------------	---------	---------------------	------------------------	------------------

IAEA'p inassutigisaasa kingusinnerusukkut saqqummiunneqartut tunngaviit 2005-imi isumaqatigiissutip allanngortinneqarnerani inatsisitigut katersorneqartut aallaavigaat. Ilitsersuutip nutarterneqarnera kingulleq taaguuserneqarpoq "Nuclear Security Recommendations on Physical Protection of Nuclear Material and Nuclear Facilities (INFCIRC/225/Revision 5)", 2011-milu ullulerneqarsimalluni. Taassuma imaqarnermigut isumaqatigiissutip allanngortinneqarneranut 2005-imeersumut eqqaanarpoq (amendment) (pitsanngorsarlugu allannguuteqartitsineq).

Aammattaaq maanna suliamik ingerlatsineqarpoq tassaasumik "Program on Prudent Management Practices for the Uranium Industry" naqiterititaq "Nuclear Security in the Uranium Industry" tunngavigineqarluni. Siunertarineqarpoq suliffissuaqarfinnut uran-mik pinngortitami pissusissamisoortumik suliarinnittunut (uranimk aatsitassarsiornermik sammisaqartut) sukumiisumik ilitsersuinissaq "nuclear security guidelines" (atomitortunik isumannaallisaanermut ilitsersuut).

2.6. Assartuineq

Uran-imik assartuinnermut immikkut ittunik arlalinnik piumasaqaateqartoqarpoq. Atortunik radioaktivusunik assartuinnermut ilaapput isumannaarinnermut qulakkeerinninnermullu eqqarsaatigisassat.

Sammisami maleruagassat pingaarnerit IAEA'p naleqqussaaneerani "Regulations for the Safe Transport of Radioactive Material" aalajangersagaapput, nunakkaartullu maleruagassat nunat ataasiakkaat assartuinnermut oqartussaannit suliarineqakkajuttarlutik, nunagisami immikkut oqartussat atomitortunik isumannaarinninnermut akisussaasuusut suleqatigalugit.

2.6.1. Nunakkut assartuineq

Nassiussanik ulorianaatilinnik aqqusinertigut nunarsuaq tamakkerlugu assartuisarneq pillugu europamiut isumaqatigiissutaat, The European Agreement concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Road (ADR) 1957-imeersoq, ukioq allortarlugu nutarterneqartarpoq, kingullermillu 2012-imi nutarterneqarluni 1. januar 2013-imit atuuttussanngortillugu. (Isumaqatigiissut ADR). Isumaqatigiissutip ADR-ip nassiussanik ulorianaateqartunik nunarsuaq tamakkerlugu aqqusinikkut assartuinnermut piumasaqaatit erseqqinnerusut iluarsaassimavai, tamakkununga ilaallutik poortuusersortarnerinut nalunaaqutsersortarnerinullu maleruagassat kiisalu ilusilersorneri pillugit maleruagassat, qamutini motorilinni nassiussanik assartuisut atortuinut ingerlannerinullu maleruagassat.

Isumaqatigiissut ARD Danmarkimut aamma Kalaallit Nunaannut atuuppoq, Kalaallit Nunaannut nunap immikkoortuuneratut sillimassuteqarfigineqarnissaa isumaqarfigineqarsorineqanngimmat.

2.6.2. Imaatigut assartuineq

Imartani inuit inuunerannik isumannaallisaaneq pillugu isumaqatigiissut, imartat, International Convention for the Safety of Life at Sea (SOLAS), 1974, (isumaqatigiissut SOLAS). Isumaqatigiissutip SOLAS-ip umiarsuartigut assartuineq naleqqussarparaa, uran-imillu umiarsuartigut assartuinermit atuuttunik maleruagassanik immikkut ittunik arlalinnik imaqarluni. Tassani eqqarsaatigineqarput uran-imit pisuussutit suliarineqarsimanngitsut, annikitsumik suliarineqarsimasut imaluunniit uran-imik pisuussutit annertunerusumik suliarineqarsimasut atortutut radioaktiviusutut immikkortinneqarsimasut.

SOLAS Danmarkimut aamma Kalaallit Nunaannut atuuppoq.

2.6.3. Timmisartukut assartuineq

”Nassiussanik ulorianaatilinnik” timmisartukut assartuineq pillugu nunat tamat akornanni alajangersagaqarpoq (ICAO Annex 18 aamma tassunga ilaasutut ilitersuut TI: (Technical Instructions). Tassani ilaatigut pineqarput stoffit radioaktiviusut aamma sakkut/qaartitsissutissat. Misissuineranut, aatsitassarsiorfimmik sanaartornermut, aatsitassarsiorfimmik ingerlatsinermut aamma uran-mik assartuinermut atatillugu nassuissat taamaattut timmisartukut assartorneqartariaqarnissaat pinngitsoortinneqarsinnaanngingajappoq, tassanilu assartuisup ICAO’p alajangersagai eqquutsittussaavai.

2.6.1. Qimuttuitsunik assartuineq

Qimuttuitsunik assartuineq, RID 2001 rev 1-imit naleqqussarneqartarpoq, taanna nassiussanik ulorianaatilinnik qimuttuitsukut assartuinermit danskit nunaminni suliarisimasaat kiisalu nunat tamat maleruagassat (Qimuttuitsukut nassiussanik ulorianaatilinnik nunami namminermit nunarsuarmilu assartuinermit maleruagassat - Règlement concernant le transport international ferroviaire des marchandises dangereuses).

Maleruagassat Danmarkimi nunami namminermit aamma nunarsuaq tamakkerlugu angallannermit atuupput, tamakkununga ilaallutik ikaartarfitsigut sullorsuartigullu attaveqaatit, Kalaallit Nunaannullu atuutsinneqarnani, Kalaallit Nunaanni qimuttuitsunut aqquteqannginnera peqquutigalugu. Kalaallit Nunaanni qimuttuitsunut aqqutinik sanaartortoqassagalarpat, maleruagassat atuutsinneqalersinnaassapput.

Assartuinermit naleqqussaanerit taakkulu Danmarkimut aamma Kalaallit Nunaannut atuutsinneqarneri

Isumaqatigiissutip taaguutaat	DK-mut atuuppoq	Kal. Nun. attuumavoq
Isumaqatigiissut ADR	Aap	Aap
SOLAS	Aap	Aap
ICAO-TI	Aap	Aap
RID 2011 rev1	Aap	Aap, maannali qimuttuitsunut aqquteqanngilaq.